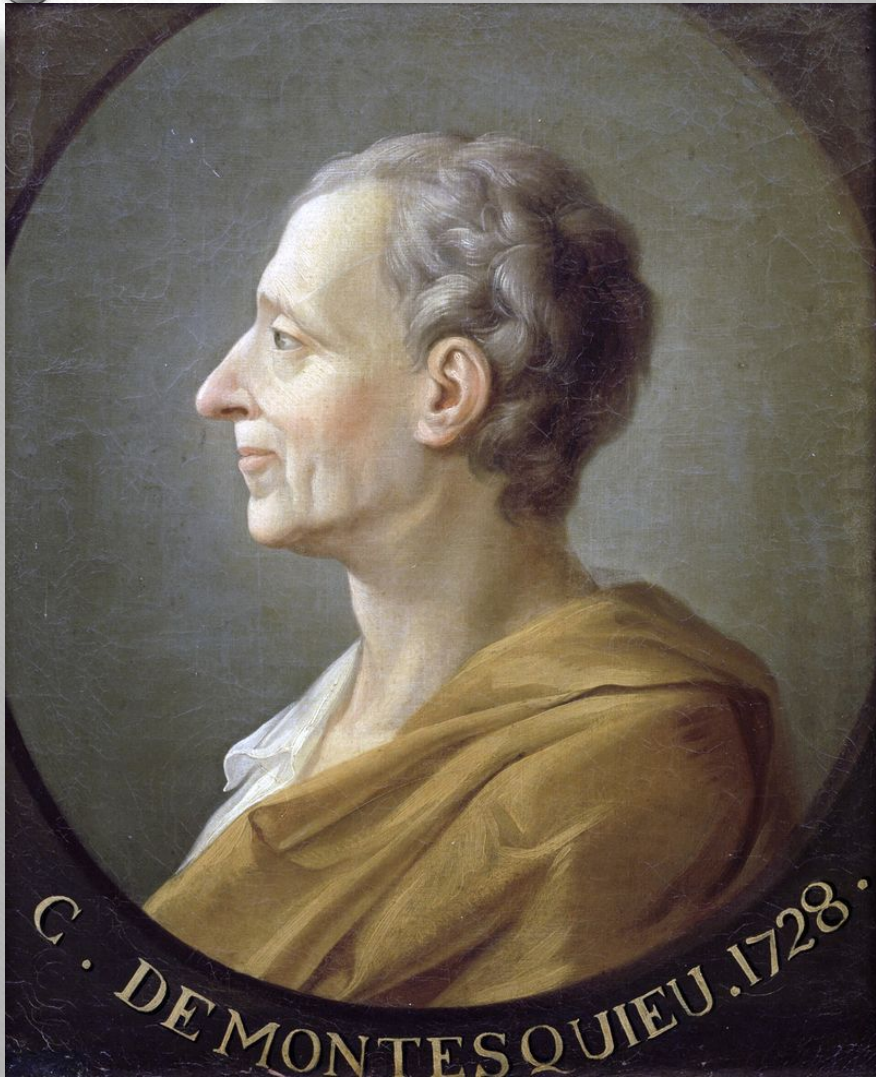

**ЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Як організовано державну владу в Україні

За Конституцією України, єдине джерело державної влади – народ. Безпосередні прояви народного волевиявлення – вибори і референдум. За допомогою виборів формують представницькі органи влади, а через референдум вирішують важливі питання для всієї держави чи окремої її адміністративно-територіальної одиниці. Можливо, з історії вам відомо, що у XVIII столітті французький філософ Шарль Монтеск'є сформулював принцип поділу державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу й судову. Цей принцип унеможлиблює узурпацію державної влади будь-яким органом

Узурпація влади – захоплення влади насильницьким шляхом, вчинене з порушенням закону, або незаконне привласнення владних повноважень.

Шарль Луї де Монтеск'є

В основі організації державної влади в Україні лежить принцип поділу влади, за яким влада реалізується через законодавчий орган (Верховна Рада України), виконавчі органи (Кабінет Міністрів, міністерства, відомства тощо) та судові державні органи.

Із Конституції України Стаття 6. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Органи державної влади утворюють систему. Статус, порядок утворення і повноваження парламенту України, Президента України, Кабінету Міністрів, Конституційного Суду, судів загальної юрисдикції, місцевих державних адміністрацій закріплено в положеннях Основного Закону нашої держави. Одні органи державної влади утворюються шляхом виборів (наприклад, громадяни обирають народних депутатів України, Президента України), інші органи призначають (приміром, Прем'єр-міністр України, Генеральний прокурор України, голова місцевої державної адміністрації).

Президент України

**Законодавча
влада**

**Виконавча
влада**

**Судова
влада**

**Верховна
Рада України**

**Кабінет
Міністрів України**

**Верховний
Суд України**

**Конституційний
Суд України**

У нашій державі існує багато інших органів, які виконують певні завдання. Наприклад, прокуратура, СБУ, національна поліція, служба охорони державного кордону, органи й установи виконання покарань тощо. Їхні основні завдання – охорона прав і законних інтересів громадян, організацій і держави, забезпечення законності, публічної безпеки та публічного порядку, боротьба з правопорушеннями, охорона та захист суверенітету і території України.

Які статус і повноваження Верховної Ради і Президента України

Ви вже знаєте, що за територіальним устроєм Україна – унітарна держава. Тому в нас єдиний законодавчий орган влади – це Верховна Рада України. Парламент складається із народних депутатів України, які представляють інтереси народу. Їх обирають громадяни України. Тож Верховна Рада України – представницький орган влади. За структурою це однопалатний парламент.

Народним депутатом України може бути обраний громадянин України, який досяг 21 року, має право голосу й постійно проживає в Україні не менше ніж п'ять років. Засідання парламенту проходять відкрито, а рішення ухвалюють голосуванням.

Вам, мабуть, відомо, що основна функція парламенту – це розроблення й ухвалення законів, тому його й називають законодавчим органом влади. Верховна Рада України визначає також напрями внутрішньої і зовнішньої політики, ухвалює державний бюджет, формує певні органи влади, контролює роботу Кабінету Міністрів України. Крім законів, парламент ухвалює ще й постанови.

Очолює парламент Голова Верховної Ради України. В парламенті створюють комітети, які працюють над підготовкою та експертизою законопроектів (наприклад, бюджетний комітет), і в разі потреби тимчасові слідчі комісії (скажімо, під час процедури імпічменту Президента).

Громадяни нашої держави обирають і Президента України. Слово «президент» у перекладі з латини означає «той, хто сидить попереду». Таку посаду запроваджено у понад 130 державах світу.

Згідно з Конституцією України, Президент – це глава держави, який виступає від її імені. Він – гарант Конституції, прав і свобод людини і громадянина. Президент уособлює державу і державну владу загалом і не належить до жодної з гілок влади.

Президента України обирають громадяни на 5 років. Цю посаду може обійняти громадянин України, якому виповнилося 35 років. Він має постійно проживати в Україні щонайменше 10 років і знати українську мову. Одна й та сама особа може бути Президентом України не більш ніж два строки поспіль. Президент України – недоторканна особа: за посягання на його життя, честь і гідність законодавством передбачено юридичну відповідальність

Президент України має широке коло повноважень: він – Верховний Головнокомандувач Збройних сил України, призначає певні органи влади або дає згоду на їх призначення, вносить пропозиції щодо кандидатур на ті чи ті посади (наприклад, Прем'єр-міністра України), вирішує питання громадянства, здійснює помилування, удостоює державними нагородами, підписує закони, які ухвалив парламент. Щодо цих та інших питань Президент України видає укази і розпорядження.

При Президентові України діють комісії та органи, скажімо з питань громадянства чи помилування. Він очолює Раду національної безпеки і оборони, яка виявляє загрози національній безпеці та обороні й вирішує, як запобігти їм

Якими повноваженнями наділено органи виконавчої влади та місцевого самоврядування

Органи виконавчої влади забезпечують управління економікою, освітою, наукою, соціальною сферою тощо. Наприклад, для виконання основного фінансового закону року – закону про державний бюджет – органи виконавчої влади мають забезпечити надходження до бюджету (зібрати податки та збори у державну скарбницю) і розпорядитися зібраними коштами відповідно до статей бюджету. Виконання бюджету спрямоване на забезпечення найважливіших суспільних потреб: соціальний захист людей, освіту, охорону здоров'я, питання публічного порядку і довкілля, утримання армії тощо. Органи виконавчої влади в Україні утворюють систему, до якої належать Кабінет Міністрів України, міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, місцеві державні адміністрації.

Органи виконавчої влади в Україні ведуть виконавчо-розпорядчу діяльність. Вона полягає у виконанні Конституції України, нормативних актів Верховної Ради, указів Президента України, а також організації виконання положень цих актів іншими органами.

Вищий орган у системі органів виконавчої влади – Кабінет Міністрів України, який виконує функції уряду. Це колегіальний орган – він складається із Прем'єрміністра, його заступників і міністрів. Робота Кабінету Міністрів охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства. На його засіданнях вирішують важливі питання управління державою. З цих питань Кабінет Міністрів України видає постанови й розпорядження, обов'язкові для виконання на території нашої держави.

У Конституції України зазначено, що Кабінет Міністрів України підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України. Вона може ухвалити резолюцію недовіри Кабінету Міністрів України, що тягне за собою його відставку. Кабінет Міністрів України складає свої повноваження і перед новообраною Верховною Радою України.

Міністерства – це центральні органи виконавчої влади. Вони управляють питаннями певної сфери життя суспільства (наприклад, Міністерство освіти і науки України). Місцеві державні адміністрації – це місцеві органи виконавчої влади. На них покладено завдання управління всіма загальносуспільними справами на місцевому рівні. На певній території вони забезпечують виконання Конституції і законів України, актів Президента, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади.

Місцеве самоврядування – це право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

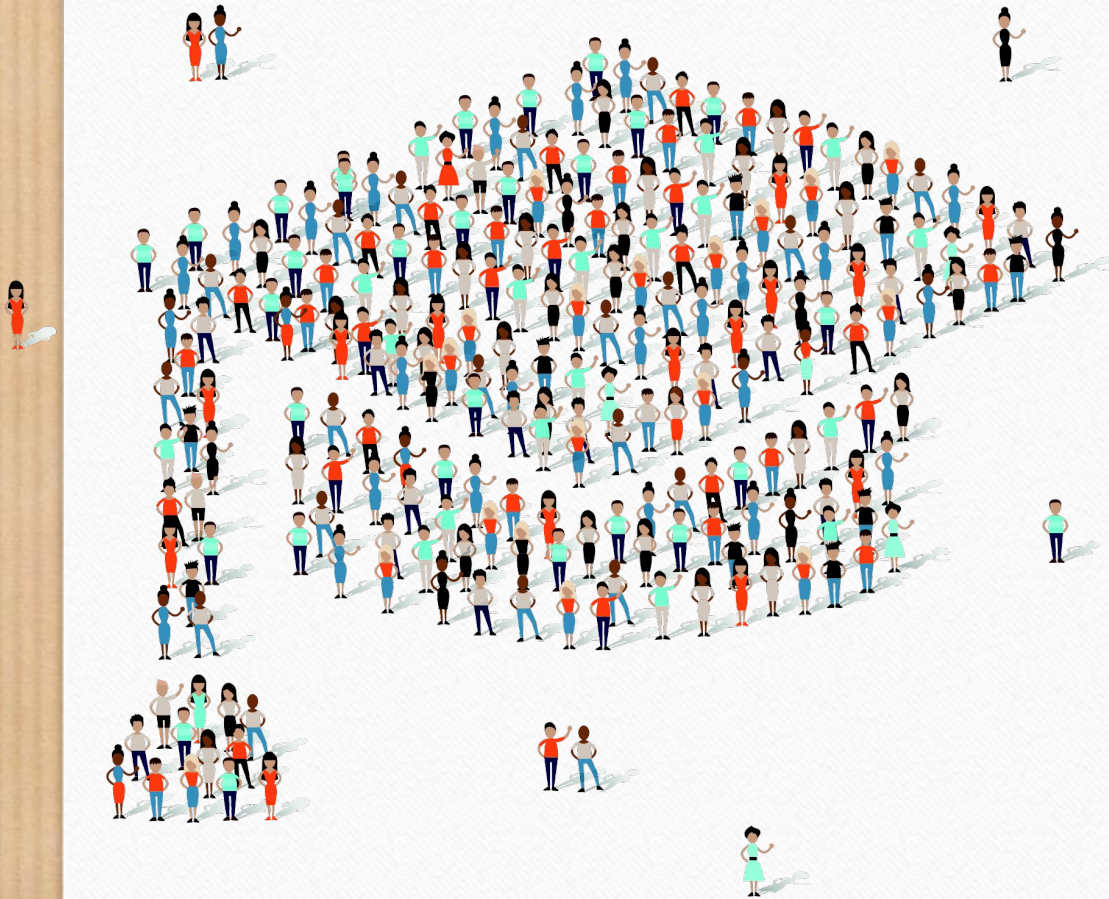

Вирішенням питань місцевого значення опікуються й органи місцевого самоврядування.

Слово самоврядування вам, напевно, легко зрозуміти – воно походить від слів «урядувати», «керувати самому».

Самоврядування – це надання жителям сіл, селищ, міст можливості самостійно вирішувати питання місцевого значення. Через органи місцевого самоврядування реалізується влада народу.

Місцевому самоврядуванню присвячені розділ XI Конституції України та низка законів, наприклад «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та ін.

Самоврядна одиниця місцевого самоврядування – територіальна громада. Вона утворює органи, що не підпорядковуються органам державного управління чи іншим органам місцевого самоврядування.

Члени певної територіальної громади обирають сільські, селищні, міські ради та сільського, селищного, міського голів. Інтереси кількох територіальних громад представляють районні та обласні ради, а їхніх голів обирають на засіданнях та зі складу цих рад. Усі ради – виборні представницькі органи, які складаються із депутатів.

Органи місцевого самоврядування, на відміну від місцевих органів виконавчої влади, не належать до органів державної влади. Їхню роботу зазвичай фінансують з місцевого бюджету. Нормативні акти самоврядних органів можуть призупиняти в разі невідповідності їх Конституції та законам України, а скасовувати – лише в судовому порядку.

Прочитайте та визначте, як утворюються органи місцевого самоврядування.

Із Конституції України

Стаття 141. До складу сільської, селищної, міської, районної, обласної ради входять депутати, які обираються жителями... на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Строк повноважень сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, депутати якої обрані на чергових виборах, становить п'ять років. [...]

Територіальні громади на основі загального, рівного, прямого виборчого права обирають шляхом таємного голосування відповідно сільського, селищного, міського голову, який очолює виконавчий орган ради та головує на її засіданнях. Строк повноважень сільського, селищного, міського голови, обраного на чергових виборах, становить п'ять років. [...]

Голова районної та голова обласної ради обираються відповідною радою і очолюють виконавчий апарат ради.

Щоб місцеве самоврядування було ефективним і самостійним, потрібні грошові й матеріальні ресурси. Конституція України визначає, що матеріальну і фінансову основу місцевого самоврядування становлять: майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що перебувають у власності територіальних громад сіл, селищ, міст. Буває так, що для вирішення якогось загального питання мешканці будинку або вулиці збираються разом і обирають комітет чи ініціативну групу. Так утворюються органи самоорганізації населення (будинкові, вуличні, квартальні тощо). Через них також здійснюється місцеве самоврядування.

Якими повноваженнями наділено органи виконавчої влади та місцевого самоврядування

Судову владу представляють суди. Вони захищають права і свободи людей, охороняють права та інтереси фізичних, юридичних осіб і держави, сприяють запобіганню правопорушенням. У своїй діяльності суди є незалежними й керуються виключно законом.

Державну діяльність судової влади називають правосуддям. Воно здійснюється через судочинство – розгляд у судових засіданнях кримінальних, адміністративних, цивільних і господарських спорів. Це відбувається за встановленою законодавством процедурою.

Із Конституції України Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. [...]

До судової системи України належать Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Про повноваження Конституційного Суду України вам уже відомо. Суди загальної юрисдикції є загальні суди (наприклад, Верховний Суд України, місцеві суди) та спеціалізовані (адміністративні й господарські) суди.

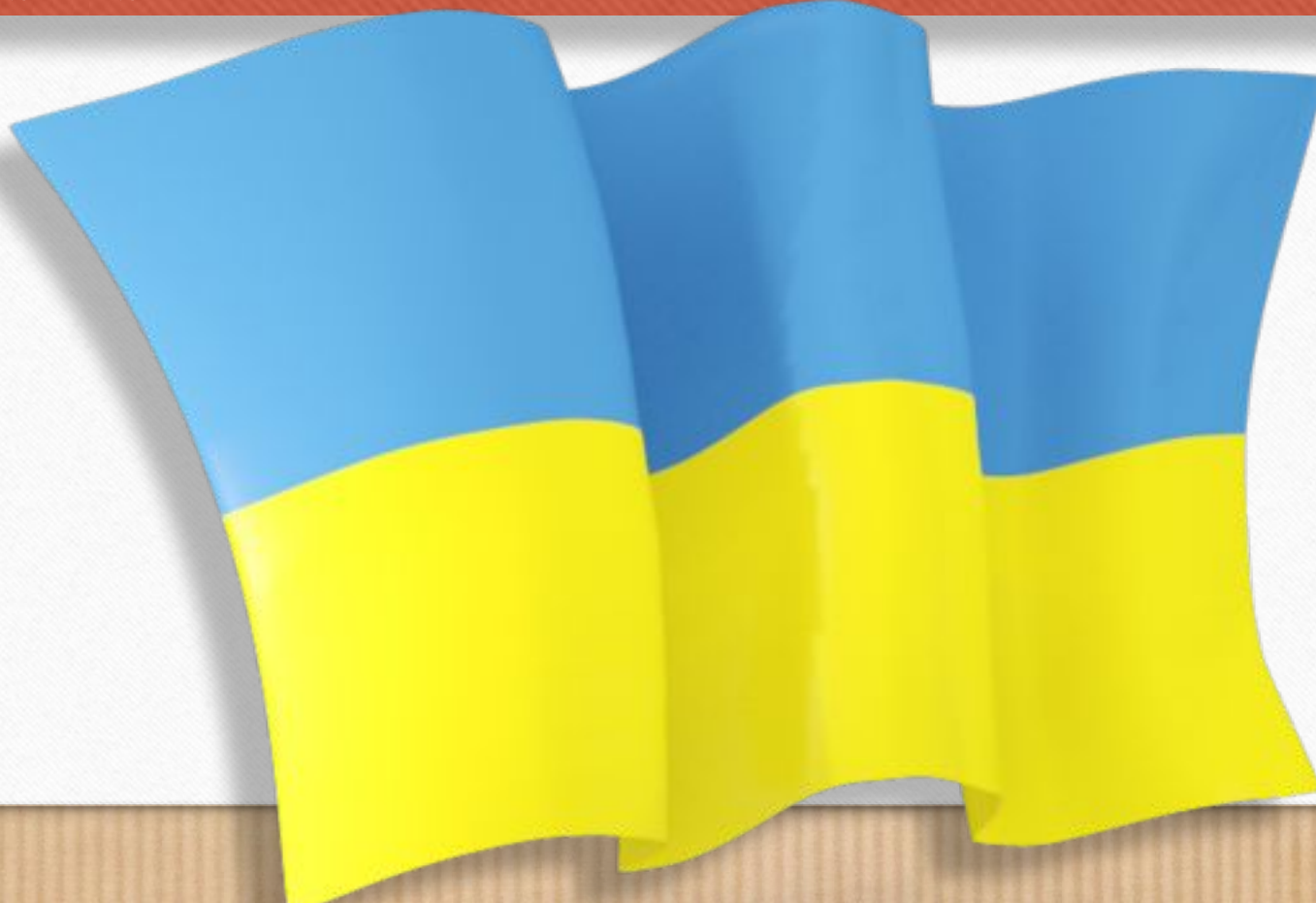
Місцеві суди розглядають більшість кримінальних, трудових, цивільних і сімейних спорів. Такий суд складається із суддів, голови та заступника голови суду. Господарські суди розглядають справи, пов'язані з комерційною діяльністю, підприємництвом, а також спори між підприємствами та організаціями. Однак якщо сторонами спору є юридична і фізична особи, то такі справи розглядає загальний місцевий суд.

Адміністративні суди врегульовують адміністративні спори, скажімо справи з оскарження нормативно-правових актів органів державної влади й місцевого самоврядування, обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання, примусового відчуження земельної ділянки, справи, пов'язані з виборчим процесом (наприклад, щодо уточнення списку виборців) тощо.

Верховний Суд України очолює суди загальної юрисдикції. Він розглядає найскладніші й найважливіші спори з кримінальних, цивільних, адміністративних правовідносин і забезпечує однакове застосування законодавства всіма судами загальної юрисдикції.

Із Конституції України Стаття 124. [...] Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду (частина шоста статті 124 у редакції Закону України від 02.06.2016 р. N 1401-VIII набирає чинності з 30.06.2019 р.). Стаття 125. Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. [...]

ЧИ ВТІЛИТЬСЯ У ЖИТТЯ РІШЕННЯ СЕЛИЩНОЇ РАДИ Селищна рада Зорянівська повідомила через місцеві засоби масової інформації про намір побудувати на березі річки поблизу залізничної станції цех із виготовлення будівельних матеріалів. Для розгляду цього питання запланували сесію селищної ради. На думку депутатів селищної ради, будівництво підприємства дасть змогу поповнити бюджет, створить 50 нових робочих місць для місцевих жителів, сприятиме розвитку мережі магазинів із реалізації продукції, зниженню цін на будівельні товари, налагодженню економічних зв'язків із обласним центром. Занепокоєні можливим погіршенням екологічної ситуації в Зорянівську жителі виступили проти будівництва цеху. Вони звернулися до селищної ради з вимогою не ухвалювати рішення щодо будівництва цеху. Одні з них погрожували пікетами, інші – вимагали провести місцевий референдум з цього питання.